

NEPREVE DENA PJESMA

VALERIJE EDITUO (oko 100.pr.n.e.)

VENERINA LUČ

Zašto bez potrebe носиš, Filerajo, malenu baklju?
Pronaći lako ćeš put: svijetlit će srca nam plam.
Naime, bakljicu može silina ugasi vjetra
ili plahoviti dažd, blistavi nebeski slap.
Venerin oganj u srcu, osim boginje same,
neće ugasi već nikakva druga nam moć.

Preveo D. Škiljan

PRIJEVOD

TIT MAKCIJE PLAUT: ZGODA O ČUPU ili ŠKRTAC

Marginalija uz nedovršenu Plautovu komediju

U svjetskom ali i u domaćem književnom stvaralaštvu nerijetko se susrećemo s nedovršenim djelima. Katkada se svršetak izgubio, a ponekad ga autor nije dovršio. Tako nikada nećemo saznati kako bi završio Hašekov *Dobri vojak Švejk*, budući da je autor umro negdje u sredini pisanja četvrte knjige. Čak ni izvrsna nadopuna njegova kolege Karela Vaneka, koji je u svemu uspjelo podražavao Hašekov stil i dosjetke, ne može nadoknaditi gubitak.

Isto tako bi ostao u sredini nepotpun Gundulićev „Osman” da ga nije vješto nadopunio ban Mažuranić. A jednaka bi bila sudbina i Držićeva *Skupa*, čiji svršetak nije pronađen nego se izgubio. Marko Fotez, iskoristivši Držićev jezik i majstorske igre riječi, spasio je *Skup* da ne ostane torzo.

I jedna Plautova komedija, *'Aulularia'*, priča o loncu, s prastarom tematikom o skrutom starcu, nije završena. Teško je reći da li ju je Plaut uopće završio. Možda to nije stigao, možda ga je odvuкао drugamo neki drugi posao, a možda se i izgubio. U svim se izdanjima, pa i onim najpoznatijim kod Teubnera u Leipzigu, Plautov tekst prekida kad rob Strobil ne želi predati zlato pravome vlasniku, velikom škrcu Euklionu. No pustimo hipoteze drugima da o tome raspravljaju! Pustimo po strani i nagađanja na koga se Plaut ugledao, na kojega predstavnika takozvane nove antičke komedije. Sigurno je da su i Menandar i Difil i svi oni drugi, poznati i nepoznati, posegli za teatarski zahvalnim likom tvrđice.

Plautova *'Aulularia'* znatno odudara od ostalih njegovih komedija, kao što su *'Hvalisavi vojniki'*, *'Blizanci'*, *'Priče o kućnom strahu'* (*Mostellaria*) i od drugih. U *'Zgodi o čupu'* nedostaju standardni likovi Plautovih komedija. U njoj nema ni parazita, pa čak ni hetera, koje se oblatno miješaju u bračni život Plautovih junaka. No istoj komediji ne manjka mnogo zdravog humora, duhovite igre riječi, vedrine i ostalih blještavih zahvata Plautove scenske riječi.

U standardnim izdanjima (Teubner) nalazimo podjelu ove komedije u pet činova. Danas bi je trebalo podijeliti u dva dijela s pauzom nakon trećega čina, dakle prije četvrtoga.

Trebalo je dakle završiti Plautovu *'Zgodu o ćupu'*. Dakako da je sve vjerojatno ili čak posve sigurno završilo *happy-endom* i to tako da je škrtac ostao bez ćupa, a da su se mladi ljudi na kraju uzeli. Kako je stvarno taj tekst izgledao, to možemo samo nagađati. Baš kao što možemo nagađati kako su se izvodili Plautovi pjevani dijelovi, *cantica*, koji nekako podsjećaju na zahvate operetnih majstora, pa čak i na koncepcije kompozitora savremenih *musicala*. No jedno je sigurno. Ovako, kako je završeno u našem tekstu, sigurno ne bi napisao Plaut! Ali ipak Plautov stil, jezik, nazor na svijet i literarna koncepcija nije iznevjerena. Možda će neki prigovoriti i anahronizmima i *deus ex machina* i upotrebi pristupa koji bismo mogli nazvati *vaticinium ex eventu*. No pođimo redom! Danas, kad je latinski jezik u srednjim školama sveden na minimum (a da o grčkom uopće ne govorimo!), teško bi savremeni gledalac mogao pratiti tekst bez anahronizama. Zato sam i u Plautovu tekstu zamijenio božicu krađe Lavema sa srećom, vojničku plaću s porezom općine, trapezu s bankom, a starodrevne zanate grčko-rimskoga svijeta nadomjestio nešto savremenijim. To danas rade i Grci. Sredinom sedamdesetih godina vidio sam u Epidauru izvedbu Aristofanovih *'Žaba'* u kojoj su se bogovi vozili na mopedu, a Aristofanove dosjetke na račun tadašnjih rukovodilaca zamijenjene su šalama na račun tada vladajuće hunte. I kada u jednoj sceni Eshil i Euripid spomenu riječ *demokracija*, bivaju upozoreni da o tom ne valja govoriti i to zbog onih, koji sjede u prvim redovima. A tamo su sjedili generali hunte. Današnji Grci, veoma privrženi tradiciji, burno su pozdravili ove anahronizme koji nipošto nisu osiromašili Aristofanov tekst nego ga aktualizirali, ne umanjivši vrednotu staroga Aristofana ni za dlaku. Ja bih takav zahvat — dakako nipošto ne pretjerano! — nazvao talijanskim nazivom *aggiornamento*, dakle približavanje današnjem danu, „posodobnjivanje“, da tako kažem, iako se spomenuti izraz u Italiji upotrebljava u posve drugom značenju.

30

Sigurno je također da zahvat *deus ex machina* nije Plaut upotrijebio. U sačuvanim djelima klasika prvi ga put susrećemo u Sofoklovu *'Filoktetu'*, kad suprotnost mišljenja između naslovnog junaka i Neoptolema postaje tako zaoštrena, da se sceniski drugačije nije mogla riješiti. A i naš Euklion tako je velik škrtac da drukčije ne bi dao zlato, osim ako ne interveniraju više sile. Naš *deus ex machina* pomalo je lažan. No to u komediji ne mijenja stvar.

Vaticinium ex eventu (proročanstvo po događaju) stari je „trik“ iz Vergilijeve *'Eneide'* gdje se „proriču“ budući događaji, koji su se zapravo već dogodili. Nije neprirodno ako rob želi takvo društvo u kojemu neće biti potlačenih. A pogotovo onda, ako njegov pogled pridonosi sretnom završetku.

Većina teksta prevedena je u jampskom trimetru, senaru, koji je po svome ritmu najbliži govoru dijaloga. Manji dio je preveden u heksametru. To su odlomci epskog karaktera, gdje prevladava naracija i gdje bi senar bio prekratak. Najvjerojatnije je da su se takvi odlomci pjevali. Bili su dakle *cantica*.

Stari motiv o škrcu doživio je kod različitih pisaca brojne preinake i obrade. Spomenimo samo Držića, Molièrea, Steriju, neke ruske klasike i čitav niz pisaca sve do u naše doba.

A ako sam svojim prepjevom uspio spasiti od zaborava i od nemogućnosti izvođenja Plautovu *'Zgodu o ćupu'* i barem djelomično dočarati današnjem posjetiocu kazališta i ljubitelju komičnoga antiknu vedrinu i punu radost života, onda moj trud nije bio uzaludan.

LICA

LAR, kućni bog kao Prolog
 EUKLION, starac.
 STAFILA, starica — sluškinja
 EUNOMIJA, žena, majka Likonidova
 MEGADOR, starac, susjed Euklinov i brat Eunomijin
 STROBIL, Likonidov rob
 LIKONID, mladić, sin Eunomijin
 PITHODIK, rob
 FEDRIJA, (glas iz kuće)
 ANTRAKS, kuhar
 KONGRION, kuhar
 Sviračice, robovi, kuharski pomoćnici i ostala pratnja

31

PROLOG

(Dvije kuće u Ateni jedna do druge, Euklinova i Megadorova. Iz Euklinove kuće izlazi Lar, kućni bog.)

LAR: Da znate tko sam, ukratko ću reći sam.
 U ovoj kući ovdje kućni bog sam — Lar.
 Odatle, vidite, da izađoh. Ovaj dom već čuvam, branim kroz godina silan broj
 čak ocu, a i djedu tog što živi tu. 5
 Djed ovog, zaklinjući mene potajno,
 golemo povjeri mi blago, velik ćup,
 pun zlata pa ga u sredini ognjišta
 sam on zakopa. Da mu čuvam, moljaše. 10
 No umro je, a veoma je bio škrt
 te nije htio da za blago sazna sin,
 dopustio je radije da ga pati glad,
 no da u njemu sin uživa, rodna krv.
 Tek malo polja ostavi mu, lanac dva,
 da mučno živi, da radi za svaki klas. 15
 Kad umre taj što povjeri mi puncat ćup,
 promatrao sam, hoće li me nasljednik
 od oca više poštovati — njegov sin.
 Taj za mene se nije mnogo brinuo,

odavao mi je još mnogo manju čast. 20
 Ja šutjeh. Kad je njega ugrabila smrt,
 iza njega je sin ostao. Živi tu,
 škrt jednako ko njegov otac i ko djed.
 On ima curu jedinicu, dobru kćer. 25
 Ta vinom me i tamjanom baš svaki dan
 obdariva i vijencem kiti, moli se.
 Zbog nje dopustih da otkrije Euklion,
 njen otac, blago, za nju spremi čestit brak
 jer nju je mladić — ugledan je njegov rod! —
 u mraku silovao. Zna on za svoj ružan čin, 30
 no tko je ovaj, ona ne zna. Otac njen
 o toj sramoti nije dočuo još glas.
 Učinit ću da nju starac iz susjedstva
 za ruku prosi. A to ću uraditi 35
 da njenu ruku mladić lakše dobije,
 pošteno tako da okaje ružan grijeh
 on, što ju je obljubio za proslave
 u čast lerere noću. A taj starac je,
 što prosi mladu, Megador iz susjedstva, 40
 mladićev ujak. Čujte kako urliče,
 po običaju tjera škrtac sluškinju
 da ne primijeti štogod, izgoni je van
 jer želi sakriveno zlato gledati
 i brojati zlatnike koje krije ćup, 45
 vrč ili žara, puna od vrha do dna.
 (*Lar odlazi u kuću.*)

I ČIN

1. prizor

(*Iz kuće izlazi starac Euklion i sluškinja Stafila.*)

EUKLION: Van, kažem, Herakla mi, moraš ići van,
 Šta uhađaš me? Kao zvijere vrebaš plijen.
 STAFILA: Pa što me jadnu tučeš?
 EUKLION: Da još jasnije
 provedeš zasluženno sav svoj bijedan vijek.
 STAFILA: Zbog čega sad me izgoniš iz doma van? 50
 EUKLION: Da tebi, leglo udaraca, račun dam?
 Od vrata dalje! Ovamo, udalji se!
 Gle, kako hoda! Šta ću s tobom, da li znaš?
 Kad uzmem kolac ili snažno stisnem pest,
 požurit će se tvoj kornjačin spori hod. 55

STAFILA: (*gundajući*)
 O bozi, ja bih radije mrtva visjela
 no da ti tako robujem ko šugav pas.
 EUKLION: Gle prokletnice, kako samo gunda, zla!
 Te tvoje oči iskopat ću, jer si gad, 60
 da ne vrebaš me, kamogod se pomaknem.
 Otiđi dalje, dalje!
 STAFILA: Zar još?
 EUKLION: Tamo stoj
 pa ako li se makneš pedalj ili dva
 i ogledaš se, dokle ti ne dadem mig,
 naučit ću te, bogova mi, što je križ.
 (*Vraća se u kuću i govori sam za sebe.*) 65
 Od te gadure nisam gore vidio
 još nikad. Hvata me zbog ove žene strah
 da bi me mogla nekako obmanuti.
 Pronaći može gdje sa zlatom čuvam ćup,
 jer oči ima na zatiljku baba—vrag. 70
 Da vidim, idem s blagom sakriveni ćup
 da prebrojim i čujem zlata dragog zvuk.
 (*Uđe u kuću.*)

2. prizor

STAFILA: (*sama*)
 Mog gospodara opsjeo je zao duh.
 Sve mislim da je šenuo i da je lud.
 Ovako baš me tjera dnevno deset put
 iz sobe jednu. Valjda nije posve zdrav 75
 u glavi? Cijele noći hoda, njuška, bdi,
 a da danju sjedi u kući ko da je hrom.
 A kćerka mu je jako trudna. Bojim se,
 kad to mu javim, spopast će ga ljudi bijes.
 Sve mislim da bi za me bilo najbolje 80
 da omčom zategnem svoj mršav vlastiti vrat
 i da od sebe stvorim dugo slovo I
 (*Euklion izlazi iz kuće.*)

3. prizor

EUKLION: Sad istom shvaćam šta to znači vedar duh,
 kad vidim da sve ide kako traži red!
 (*Sluškinji*)
 Unutra idi pa mi brižno čuvaj! 85
 STAFILA: Šta?
 Da čuvam da ti netko ne ukrade dom?
 U našoj kući loše prošao bi tat,

EUKLION: ka paučine rese svaki sobni kut.
 Zbog tebe će me, gaduro, sam Jupiter
 učiniti kraljem da budem ko bogat Krez. 90
 Tu paučinu želim baš da sačuvaš.
 Svog siromaštva se ne stidim. Dade bog!
 Unutra uđi, okreni u bravi ključ,
 dok budem vani. Nikog ne puštaj u dom
 unutra! Netko, ako traži vatre žar, 95
 ugasi vatru da ne nađe izgovor.
 A ako vatru nađem, ugasit ću, znaj,
 tvoj život. Ako tko zatraži vode vrč,
 ti reci: „Nemal!“ Sjekiru, bat, pilu, nož,
 što obično posuđuju od susjeda, 100
 pokradoše nas lopovi, to kazuj im.
 U moju kuću, kadgod uputim se van,
 pod živu glavu nemoj nikog puštati.
 Čak ako Sreća dođe, ne puštaj ni nju!
 STAFILA: Ta dobro pazi da ovamo ne uđe, 105
 čak da je blizu, neće zaći pod naš krov.
 EUKLION: Ušuti, uđi!
 STAFILA: Šutim i odlazim.
 EUKLION: Zaključaj vrata, zasuna povuci dva,
 dok vani budem.
 (*Stafila ulazi u kuću.*)
 Žalost cijepa moju grud,
 što moram ići. Uraditi moram to. 110
 Oglasio je glavar naše općine
 da kani danas srebren novac dijeliti.
 Ne zatražim li, pomislit će odmah svi
 da zlato imam sakriveno u kući.
 Pa neće takvu priliku — to svatko zna! —
 siromah čovjek propustiti tako tek. 115
 I zato tajim da ne doznaju za ćup.
 Pozdravljaju me prijaznije ljudi svi,
 prijaznije mi češće stežu desni dlan,
 za moje zdravlje češće se propitkuju. 120
 No sada idem, dakako na glavni trg,
 da brže k blagu povratim se u svoj dom.
 (*Euklion odlazi.*)

II ČIN

1. prizor

(*Izlazi Megador s Eunomijom.*)

EUNOMIJA: To, brate, što ću sada tebi kazati,

po duši i za tvoju korist govorim 125
 sve što od svoje sestre treba čuti brat.
 Doduše znam da ženske mrzi čitav svijet,
 blebetušama sve nas smatra muški rod
 i ruga nam se da se žena nikad još
 i nigdje nije rodila ko nijemi stvor. 130
 A ipak, brate, dobro razmisli o tom.
 Pa tebi ja i ti si meni tako bliz.
 Da, pravo je da, što god smatram korisnim
 i za te dobro, da te u tom svjetujem.
 Mi jedno drugom moramo kazivati,
 što god korisnim i pametnim smatramo. 135
 Izvukla sam te zbog toga iz doma van
 o tvojoj sreći ovdje da progovorim.
 Daj ruku, dobra ženo!
 MEGADOR: Dobra? Gdje je ta?
 EUNOMIJA:
 MEGADOR: Pa ti si!
 EUNOMIJA: Zar ja?
 MEGADOR: Nisi, ako poričeš. 140
 EUNOMIJA: Bar istinu ćeš reći. Nećeš pronaći
 od mene bolju.
 MEGADOR: Istina je sušta to!
 Protiviti se tebi, sestro, ne kanim. 35
 EUNOMIJA: Ded, poslušaj me!
 MEGADOR: Hajde pa zapovijedaj,
 što god poželiš.
 EUNOMIJA: Ono što je najbolje 145
 za tvoju korist i da te opomenem.
 MEGADOR: Po običaju radiš, sestro.
 EUNOMIJA: Svakako!
 MEGADOR: A šta to, sestro?
 EUNOMIJA: To što želim čitav vijek,
 da ženu uzmeš, da je vodiš u svoj dom
 i dječicu da izrodiš.
 MEGADOR: Joj, propadoh! 150
 EUNOMIJA: A zašto?
 MEGADOR: Eto, potresa me tvoja riječ
 sav mozak, kao da me kamen udara.
 EUNOMIJA: Šta kažem, radi!
 MEGADOR: Da, kad mi se dopada.
 EUNOMIJA: Na tvoju korist!
 MEGADOR: Bolje da me stigne smrt,
 no da se ženim. Dobro! Hoću! Pristat ću
 uz uvjet da se ženim, a već drugi dan
 da moju ženu odnesu u hladan grob. 155
 Uz takav uvjet odmah pristajem na pir.

EUNOMIJA:	Pripremit ću ti za opremu velik dar. No starija je ona, tako ... srednja dob. Da zaprosim je? Ako želiš pitat što, ded pitaj!	160
MEGADOR:	Eto, tako stoji ova stvar. Kad srednje dobi uzme ženu stari muža, u tom slučaju, ako žena zatrudni, tad Posmrčetom nazvat će se njegov sin. No ja ću, sestro, ublažiti tvoju bol, ta ja sam bogat i plemenit moj je rod. Za bučna društva i raskošan skupi pir. za viku, krasna kola, za grimiz i sjaj, ja ne marim. Ne želim biti trošku rob.	165
EUNOMIJA:	Ded reci, s kakvom želiš ženom sklopit brak!	170
MEGADOR:	I hoću! Znaš li Eukliona susjeda tog starog? On je velika sirotinja.	
EUNOMIJA:	Da, znam ga! Taj naš susjed nije čovjek loš.	
MEGADOR:	On ima lijepu i mladhnu krasnu kćer. Zaručiti je želim. Štedi svoju riječ! Sirotinja je. No meni se sviđa ta.	175
EUNOMIJA:	Bog sreću dao!	
MEGADOR:	Nadajmo se dobrome!	
EUNOMIJA:	Šta želiš uz to?	
MEGADOR:	Ništa! Ja te pozdravljam i Euklionu idem da ga posjetim. (<i>Eunomija odlazi u kuću.</i>) No on dolazi. Odnekud se vraća sam.	180
2. prizor		
EUKLION:	(<i>za sebe</i>) Dobro sam slutio, sve mi se činilo, uzalud idem iz kuće. Zato sam nekako zlovoljan pošao. Stvarno nikoga nije bilo od uglednih, vodećih ljudi koji su trebali novce podijeliti. Sada se žurim kući jer moje je srce uz ognjište — sakrito blago.	185
MEGADOR:	Moj Euklione, bio sretan, uvijek zdrav!	
EUKLION:	I tebi želim dobro zdravlje! Kako si? (<i>za sebe</i>) To nije slučaj. Prijazno me pozdravlja, na zlato sumnja, premda sam siromašan.	
MEGADOR:	A kako tvoje zdravlje?	190
EUKLION:	Sjajno! Ja sam zdrav, no s novcem nije tako, moram kazati.	
MEGADOR:	Za sreću dosta, ako ti je krepak duh.	

EUKLION:	(<i>za sebe</i>) Za novac mu je stara rekla, vidim to. Čim kući dođem, odrezat joj moram nos i oči ću joj iskopati.	195
MEGADOR:	Šta to sam pripovijedaš sa sobom?	
EUKLION:	Šta ću, kad sam ljut, na siromaštvo psujem. Imam lijepu kćer za udaju, no ona nema miraz svoj pa udat je ne mogu.	
MEGADOR:	Šuti, bit će sve! Pomoći ću ti. Ako trebaš, reci mi!	200
EUKLION:	(<i>za sebe</i>) Sad nudi, a i traži zlatom zaslijepljen, za mojim blagom žudi. U desnici hljeb, u lijevoj ruci kamen nosi. Neću mu vjerovat, kad bogataš bijednom nudi dar. Darežljivost mi pruža, misli na štetu. Ovakav polip ispružit će ljepiv krak i pohlepno omotati svoj željen plijen.	205
MEGADOR:	Ded poslušaj me, Euklione! Hoću ti za tvoju i za moju korist riječju dvije prozborit.	210
EUKLION:	(<i>za sebe</i>) Jao, bijedan sam siromah ja! Za zlato nagodbu mi neku nudi taj i moje dijeli. Otići ću u svoj dom. (<i>Odlazi.</i>)	
MEGADOR:	Kud ideš? Stani!	
EUKLION:	Moram nešto vidjeti. Povratit ću se, (<i>Ode</i>)	
MEGADOR:	Tako! Bogova mi svih, kad zamolim za ruku tu njegovu kćer da za me uda, reći će mi, rugam se jer bjedniji od mene ne postoji stvor.	215
EUKLION:	(<i>Vraća se</i>) To bog me čuva. Sve je cijelo, čitavo! (<i>Glasno</i>) Protrnuh sav, od straha zamroh. Evo me, Megadore, na službu! Tu sam!	220
MEGADOR:	Hvala ti! Što zapitam te, ne uskrati odgovor.	

EUKLION: No ne pitaj me ono što ja ne volim.
MEGADOR: Šta misliš, kakva li sam roda?
EUKLION: Najboljeg!
MEGADOR: Poštenja?
EUKLION: Dobra!
MEGADOR: Djela?
EUKLION: Čestit, pošten muž.
MEGADOR: Dob moju znaš li?
EUKLION: Golema ko novac tvoj.
MEGADOR: Bez zlobe držah da si čestit. To i sad još uvijek mislim.
EUKLION: (za sebe)
Taj osjeća zlata vonj.
(Glasno)
Šta od mene sad želiš?
MEGADOR: Ko susjeda dva odavno znamo se. A ja sad tvoju kćer za ženu prosim. Svoje obećanje daj!
EUKLION: Hej, Megadore, našao si ružan cilj, kad meni siromahu se potsmjehuješ.
MEGADOR: Siromah sam, no ipak boli me tvoj rug.
EUKLION: Ne, ne rugam se, vjeruj! Nek me čuje bog!
MEGADOR: A da se rugam tebi, ne bi bio red.
EUKLION: A zašto kćer mi prosiš?
MEGADOR: Vjeruj, taj će brak i meni, a i tebi, donijet sreću svu.
EUKLION: Megadore, to sada pada mi na um. Ti jesi bogat, moćan, ja sirotinja baš ponajveća. Ako za te udam kćer, ko magare ću ispast ja, a ti ko vol. U jarmu s tobom, kad ne budem sposoban izvući teret, upast ću u blatni kal, a ti se nećeš ni okom osvrnuti, baš kao da me nema. Bit ćeš na me ljut i na moj stalež. Meni ćeš se rugati. A ako jednom se razvede taj vaš brak, za zajedničku staju nismo sretan par, jer osli grizu, a volovski bode rog. Neugodan će bit za mene slučaj sav, kad s magarca na vola spadnem. To je zlo!
MEGADOR: Kad s dobrim čovjekom ti povežeš svoj vlastiti rod, to više vrijedi. Pristani i daj mi kćer!
EUKLION: Za miraz nemam. Siromah sam kao miš.
MEGADOR: To ne tražim. Njen miraz bit će blaga ćud.
EUKLION: Da nisam, misliš, pronašao zlatan ćup?
MEGADOR: To znam. Obećaj!

225

230

235

240

245

250

255

EUKLION: Neka!
(Čuje se štopot.)
Bože, Jupitre!
Zar propadoh?
MEGADOR: Pa šta je?
EUKLION: Čujem gvozden zvuk.
Zazveknulo je, mislim. Trčim u kuću.
(Otrči.)
MEGADOR: (Sam)
Kud ode ovaj? Dao sam okopat vrt
A ovaj ode. Valjda sam mu zazoran?
On vidi, tražim da mu budem prijatelj, drug.
Ko drugi misli. Zar će ikad bilo gdje bogataš tražit da mu bijednik bude par?
To valjda želi, ali ga je malo strah.
No propusti li zgodu, žali prekasno.
EUKLION: (Viče na vratima Stafili.)
Iz usta ću ti iščupati jezik tvoj i unakazit ću te za tvoj čitav vijek.
MEGADOR: Znam, Euklione, da me smatraš pogodnim za titranje, jer misliš da sam čovjek star.
EUKLION: Ne, Megadore, jer to bi bio ružan čin.
MEGADOR: Šta sada? Kaniš li mi dati svoju kćer?
EUKLION: Pod uvjetom da miraz nemam!
MEGADOR: Daješ je?
EUKLION: Da, dajem ti je!
MEGADOR: Svu nam sreću dao bog!
EUKLION: To i ja kažem. Samo ne zaboravi da miraz sobom ne donosi moja kći.
MEGADOR: To pamtim.
EUKLION: Često raskine ie ugovor: to jesmo rekli, onda nismo — ne zna se.
MEGADOR: Ne želim s tobom zamrsiti neki spor. A zašto da već danas ne slavimo pir?
EUKLION: Pa imaš pravo!
MEGADOR: Pripremit ću potrebno.
EUKLION: Još nešta želiš?
MEGADOR: Iди samo, žuri se!
(vičući u kuću)
Požuri za mnom, Strobile, na mesni trg!
(Megador odlazi.)
EUKLION: Gle, ode! Bozi, zlato ima silnu moć. On negdje doču da imam pun zlata ćup u svojoj kući. Zato prosi moju kćer.

260

265

270

39

275

280

285

3. prizor

- EUKLION: (*viče*)
Gdje si, gaduro stara, koja po susjedstvu pričaš
da ću kćeri opremu dati, bogati miraz?
Tebe, Stafilo, zovem! Zar ne čuješ? Posuđe čisti,
kuću uredi, jer danas Megadoru kćerku ću dati. 290
- STAFILA: Nek bude sretno! No malo je vremena
da sve to spremim.
- EUKLION: Šuti! Nek je gotovo,
dok s trga se ne vratim. Brzo dolazim.
Zaključaj vrata!
(*Odlazi*)
- STAFILA: Šta da sada uradim?
Sad propast prijeti. Stradat ćemo ja i kći. 295
To što smo krile, znat će se za koji čas,
to da je trudna. Idem brzo u kuću
da bude spremno, kad se gazda povratí.
Do vatre mora doći. Toga me je strah.

III ČIN

(*Dolazi Strobil noseći što je Megador kupio. Vodi dva kuhara i dvije sviračice, za svaku kuću po jednoga kuhara i jednu sviračicu.*)

1. prizor

- STROBIL: Svašta je kupio gazda i najbolje kuhare uze. 300
Ove sviračice na trgu unajmi, a za hranu reče
da je na dva podijelim dijela, kako je pravo.
- ANTRAKS: No mene nećeš na dva dijela dijeliti.
A ako hoćeš, čitav s tobom poći ću.
- KONGRION: Baš krasan momak! Za tobom se trga puk. 305
Da netko hoće, ti bi se i cijepao.
- STROBIL: Ne, a ne, jer u drugom smislu rekoh to.
Ti krivo shvaćaš. Danas moj gospodar pir
priređuje.
- ANTRAKS: A čiju, kaži, ženi kćer?
- STROBIL: Kćer Eukliona, najbližega susjeda, 310
i kaže da mu radi toga hrane pol,
sviračicu i jednog dadem kuhara,
onako pola jednom, pola drugome.
Baš, kako kažeš.
- ANTRAKS: Pa zar nije Euklion
od svoga htio pripremiti kćeri pir?
- STROBIL: Ah! 315

- ANTRAKS: Ama šta je?
STROBIL: Šta je, ti me pitaš još?
Ko ovaj starac nije niti kamen tvrd.
Zar misliš?
- ANTRAKS: Mislim, kako rekoh. Tako jel
STROBIL: On stalno viče i bogove zove sve 320
da ništa nema, da je doslovno na dnu,
čim iz dimnjaka napolje prokulja dim.
Kad pođe leći, kesom sebi stegne vrat.
A zašto?
- ANTRAKS: Da, dok sniva, ne izgubi dah.
STROBIL: Začepljuje zar donju rupu, vlastit tur,
ANTRAKS: da odande mu ne utekne niti dah? 325
Pa to je isto. I ja vjerujem u to.
- STROBIL: Da, imaš pravo!
ANTRAKS: Starac udari u plač,
kad opere se. Žali vode svaku kap.
ANTRAKS: Zar ne bi nama poklonio denar dva
da otkupimo si slobodu? 330
- STROBIL: Čak da glad
od starca tražiš, ne bi dao, jer je škrt.
Kad jednom brijač nokte mu je rezao,
sve odreske je škrtac kući ponio. 41
- ANTRAKS: Tu škrticu si ogavno opisao.
Zar zbilja misliš da je bijednik tako škrt?
STROBIL: Komadić hrane jastreb mu je jedanput
iz ruke ugrabio. On ispusti krik
i plačući do načelnika otide,
pa zatraži da jastreba osudi sud. 335
Svu gomilu bih takvih priča, silan broj,
da imam kada, ispričao. Reci mi,
od vas koji je brži? 340
- ANTRAKS: Jasno! To sam ja!
STROBIL: Znam. Meni treba brži kuhar, a ne tat.
ANTRAKS: Pa ja sam kuhar!
STROBIL: (*Kongrionu*) A ti?
KONGRION: To što vidiš sam. 345
ANTRAKS: On sajamski je kuhar. Tek za prosti puk
on kuha.
- KONGRION: Triju slova pravi čovječe,
ti mene koriš?
- ANTRAKS: Ti si svih lopova tat.
STROBIL: Ušuti jednom! Po janje što gojnije...
ANTRAKS: Da odem ja?
STROBIL: Ti, Kongrione, po drugo
onamo hajde! I vi za njim pođite! 350

KONGRION: Baš loše dijeliš. Janje deblje daješ im
STROBIL: A ti ćeš deblju dobiti sviračicu.
Hajd s njime Friga, ovamo Eleuzija
pokraj nas stani!
(Antraks ode sa sviračicom Eleuzijom i sa svojom
pratnjom)

2. prizor

KONGRION: Varalico, Strobile,
kad si nas starcu škrtici dodijelio. 355
Da od njega nešto tražim, promuko bih sav
ko pseto, jer on ništa ne da.

STROBIL: Ti si lud
i nezahvalan.

KONGRION: Zašto?
STROBIL: Pitaš? Najprije,
u domu ovom ništa nema. Morat ćeš
sve sobom donijeti, kad ništa nemaju. 360
A kod nas ima robova u obilju
i zlata, ruha i posuđa velik broj.

Pa ako štogod dignoš — a da kradeš, znam! —,
svi podići će viku: krade kuhar — tat!
Navali, šibaj i u zdenac baci ga! 365
Ovako nešto neće ti se desiti tu,
jer ovdje krasti i pljačkati nemaš šta.
Pa zato hajde sa mnom!

KONGRION: Tvoj ću slijediti trag.

3. prizor

STROBIL: Otvori vrata, Stafilo!
STAFILA: Tko? Tko je?
STROBIL: Ja!
STAFILA: A što to želiš, šta ćeš, reci, Strofite! 370
STROBIL: Primi kuhare ove, sviračicu i ovu hranu.

STAFILA: Kupio to je Medagor i sve šalje za Eukliona.
STROBIL: Zar liječenim od alkohola spremaš pir?
STAFILA: Šta? Zašto?

STROBIL: Vidim da vino ne donosiš.
STAFILA: I vina bit će, čim se s trga povрати. 375
STROBIL: No u nas drva nema.

STROBIL: Ima šiblja, plot?

STAFILO: To imal
STROBIL: Onda dobro. Drva ne treba.
STAFILA: Prostačino, ma bio čak Vulkanov rob!
Zbog ručka želiš zapaliti plot i dom.

KONGRION: To ne tražim. 380
STAFILA: Uvedi ih!
STROBIL: Hajd, učite!

(Kongrion sa sviračicom i pratnjom uđe. Strobil
ide u kuću Megadorovu. Dolazi sluga Medagorov, rob
Pitonik.)

4. prizor

PITONIK: Da pogledam što rade ovi robovi
Za danas bit će mnogo briga, čitav roj.
U zdencu kane naložiti, vidim, peč.
Sve jelo ćemo košarama vući van. 385
No ako dolje što ispeku, požderu,
mi gore gladni, dolje siti bit će svi.
A što da pričam, uzalud je svaka riječ,
kad u kući je svaki čovjek lopov, tat.
(Odlazi. Dolazi Euklion, a doskora se iz kuće
čuje Kongrion.)

5. prizor

EUKLION: Ohrabrit sam se htio da mi bude duh
jak danas, kad mi draga kćerka slavi pir. 390 43
Kad pođoh jutros, kad se otputih na trg,
gle, tražim ribu, nude skupu lopovi,
svi meso skupo, janjci, tele, pitan vol
i svinje. Te su cijene — astronomija!
Odakle da to platim? Nemam niti groš. 395
I pođoh s trga ojađen i vrlo ljut
na prodavače. Svi su isti ološ, gad.
Pa putem počeh razmišljati tako sam.
Kad raspem novac za ovako svečan dan,
za ostale me očekuje grozan glad. 400

Već tako mišljah da će trbuh patiti zlo.
Proradio je iznenada bistar um
moj: udat ću ovako svoju kćer
za malo troška. Tamjana i koji cvijet.
na trgu kupih. Nek se časti kućni Lar. 405

Na ognjište ću vijenac skromni staviti
da tom udajom sretna bude moja kći.
A što to vidim? Otvoren je, gle, moj dom.
Od buke kuća je čiči. Zar odnose plijen.
pljačkaši neki? Tko je ovdje lopov, tat? 410

KONGRION: (viče u kući)
Potraži neki veći lonac u kući,
u susjedstvu posudi. Ne stane u taj.

	EUKLION:	Jož, to je zlato. Pronašli su skriven čup. Od boli sikićem. Požurit ću u kuću. Ded, Apolone, pomoz mi! Bozi svi pritecite mi u pomoć, pomozite! Na tata, Apolone, svoj namjeri luk! <i>(Euklion ulazi, a iz kuće izlazi Antraks.)</i>	415		
		6. prizor			
	ANTRAKS:	<i>(viče unutra)</i> Ostruži ljuske, Drome, ti Maherije, barbunu i brancinu vadi leđnu kost, a ja ću tavu potražiti oveću. I ovog pijetla oskubi da bude gol, da bude gladak kao lice glumaca. No kakav sad u susjedstvu se čuje lom? To kuhari su započeli marljiv rad. Unutra bježim da bar ovdje bude mir. <i>(Vraća se u kuću, a iz Euklionove kuće izjuri Kongrion sa sviračicom i svojom grupom.)</i>	420		
		7. prizor			
44	KONGRION:	Građani, ljudi i svi stanovnici ljudi došljaci, dajte sa ceste se sklanjajte brže, dajte mi mjesta! Do sada nisam na kuharskoj proslavi bio još nikad. Ovi bakanal slave. Ovako su izbili mene, kuhare i pomoćnike. Bez milosti udara starac. <i>(Izlazi Euklion s loncem u ruci.)</i> Ovdje bakanal počinje. Gle, sad taj i za mnom trči. Sve je izbacio van izlupavši čestite momke. Šta da uradim, ne znam. Od batina bolestan ječim. <i>(Bježi.)</i>	425		
		8. prizor			
	EUKLION:	Kud bježiš? Natrag! Držite ga, hvatajte!			
	KONGRION:	Šta, ludo, vičeš? Šta se dereš u sav glas?			
	EUKLION:	Prijavit ću te. Nek o tebi zbori sud.			
	KONGRION:	A zašto?	435		
	EUKLION:	S nožem juriš.			
	KONGRION:	Kuharski je nož naš alat.			
	EUKLION:	S njime prijetiš.			
	KONGRION:	Morao bih bok tvoj probost.			
	EUKLION:	Nije rodio se takav tat ko ovaj ovdje. Ja ti želim svako zlo.			
	KONGRION:	Tvoje me batine dobro smekšaše, jedva se krećem. Zašto si, prostače jedan, na mene navališ?	440		
	EUKLION:	Zašto?			
	KONGRION:	Pitaš još? Znam da je pravo što s tobom uradih ovako.			
	EUKLION:	Ne znam, ali mi glava dobro osjeća boli. Nije me briga za tvoje boli, nek glava te boli. Kaži mi šta si u mojoj kući radio, dok sam još vani odstutan bio. To želim znati. Govori smjesta!	445		
	KONGRION:	Dođoh da za svadbu kuham.			
	EUKLION:	Šta kažeš, nesrećo, kuhaš? Hoću li meso kuhano ili sirovo jesti, nisi moj skrbnik.			
	KONGRION:	Znati to hoću, želiš li ovdje gozbu da spremim za tebe u miru?	450		
	EUKLION:	Mir i ja želim.			
	KONGRION:	Hoćeš li moju kuću u miru pustiti? Kad bih barem što donijeh, to isto odnijeti mogao sobom. Briga me za tvoje stvari.			
	EUKLION:	To znam, pa što da me učiš!			
	KONGRION:	Zašto mi onda ne daš da gozbu pripremim ovdje? Šta smo ti skrivili? Koja te riječ je pozlijedila tako?	455		
	EUKLION:	Pitaš još? Zlotvore jedan, a svaki si kut moga doma točno pretražio i sobama marljivo njuškao svuda. No da si se ondje kod svoga posla uz ognjište držao rada, tvoja ti glava ne bi sad bučala. S pravom se tebi sve to dogodilo. A sad ću ti kazati to što ja mislim Ako se vratim prikučiš bez moje dozvole bliže, najveći bijednik bit ćeš med svima što hodaju svijetom. Mišljenje moje sad znaš! <i>(Hoće da ode.)</i>	460		45
	KONGRION:	Hej kamo ćeš, vrati se opet! Tako mi Sreće, čuvaj se, ako mi ne vrate suđe, onda ću ovdje pred tvojim te domom ko pseto izgrdit. Šta sad da radim? Zla me je amo dognala sudba. Bio sam najmljen za plaću, a sada liječnika trebam. <i>(noseći čup)</i>	465		
	EUKLION:	Kamogod krenem, to ću nosit sa sobom i neću pustit da ga netko uvreba. Unutra svi i kuhar i sviračice, sva čeljad neka uđe, slugu čitav roj, štogod hoćete pecite i kuhajte!	470		
	KONGRION:	Svu glavu mi je izlupala tvoja pest!			
	EUKLION:	Unutra! Jezik ne plaća se nego rad.			
	KONGRION:	Za batine ću, starče, platu tražiti, za kuhinju sam plaćen, ne da batine od tebe primam.	475		

EUKLION:	Potuži se zakonu! Ne gnjavi, gozbu spremaj, poslije može sud presudit. Ako nećeš, onda idi van. Nek napokon odatle te odnese vrag!	480
KONGRION:	I tebe! Neka s tobom ode svako zlo! (Odlazi.)	
	8. prizor	
EUKLION:	Gle, ode! Bozi, tad počinja drzak čin, kad se siromah s bogatašem upusti. Megador mene iskušava bijednika na sve načine, meni tobože na čast sviračicu je poslao i kuhare da mi pokradu puncat zlata skriven ćup. Naš pijetao zamalo tek pred koji tren u mojoj kući skoro da me uništi i tako bi mi razotkrio djedov dar. Čeprkao je čaporcima pepeo na ognjištu, gdje sakrih zlatom krcat ćup. I zamalo bi moju tajnu odao. No što da duljim! Uhvati me silan bijes i toljagu sam podebelu ščepao, umlatio sam pijevca. Zar on nije tat? Podmitio je pijevca kuhar lukavac da nalazište oda. No ja spasih sve. Megador, eno, susjed kući dolazi, izmijenit moram s njime riječcu ili dvije.	485 490 495
	9. prizor	
MEGADOR:	(za sebe) Saopćio sam drugovima odluku da Euklionovu oženiti kanim kćer. i svi me hvale da sam pametan i vješt. Po mome, kad bi radili ovako svi, bogatije bi bile kćeri bijednika i sve bi se bez razlike udavale, bez obzira, čak ako miraz nemaju. No mislim da bi bio sretniji naš puk. U tom slučaju nitko ne bi bio škrt, jer svi bi bili položajem jednaki.	500 505
EUKLION:	(za sebe) Kad ovog slušam, mislim da je pametan i da predlaže štednju, pravednost i red.	510
MEGADOR:	(za sebe) Nijedna neće reći: „Moj je miraz, znaš,	

46

od tvog imetka veći. Zato tražit ću
od muža zlato, grimiz i povelik broj
svih vrsti slugu, teklića i mazgi par
i kola da me voze, kad mi zatreba.”

515

EUKLION:

(za sebe)
Matrona ovaj dobro pozna fini soj.
Za žensku poslugu bi bio vrstan šef,
kad tako dobro pozna finih dama hir.

MEGADOR:

(za sebe)
Od tih kočija buči, potresa se grad.
Na selu ima kola manje. Duskora
s računom stiže suknar, zlatar, kitničar,
pa krojač, piljar i prodavač cipela,
sandalar i taj što opanke priprema
pa žena koja proizvodi grudnjake,
frizerka, koja vješto pravi konjski rep
i kosu redi, češljem gladi svaku vlas,
kozmetičarka koja čisti ženski ten
i mirisima odstranjuje ružan vonj,
maserka, koja gnječi gojan trbuh, but,
dok s gospođina tijela curi silan znoj,
odstranjajući silom pretjeranu mast,
pa onda ta što miješa boje, lak i ruž
za usta i za lice, kad ga ospe prišt.
A zatim slijedi majstora još velik niz:
šeširdžija, draguljar, tkalac... Tko bi još
sve obrtnike nabrojio. Plaćaš ti,
jer svatko nosi račun. A ti plati, daj!

520

525

530

535

EUKLION:

(za sebe)
Nek samo zbori, neću ga pozivati.
Nek samo priča. Zanimljivo govori.

540

MEGADOR:

(za sebe)
Kad cijelaj ovoj bagri sav isplatiš dug,
što trice prodaju, tad još za porez daj,
jer općina svoj dio traži, gnjavi te:
zemljarinu sad plati, sad je cijepljen pas
pa opet... ali bolje je da budem kuš.
A kad u banci vlastit račun pogledaš,
činovnik kaže: „Nema više! Drugi put
kad dođeš, bit će! Doviđenja!” Tako je,
kad žena miraz ima, tad zapovijeda.
A kad ga nema, tad joj je gospodar muž
i što joj daje, žena šuti, slaže se.

545

550

(Opazi Eukliona. Glasno)

EUKLION:

Gle susjeda! Šta radiš, Euklione moj?
S veseljem slušao sam čitav govor tvoj.

47

- MEGADOR: Zar stvarno?
 EUKLION: Od početka i sve do kraja.
 MEGADOR: No ipak mislim, bolje bi uradio
 da se obučeš svečano za kćerkin pir. 555
 EUKLION: Sjaj prema blagu, po bogatstvu sjajan glas!
 I tako će se znati, tko je čiji sin.
 A meni kao i drugoj sirotinji
 baš ništa nije bolje no što misli svijet. 560
 MEGADOR: Dakako! Ali bozi nek ti poklone
 da imaš, sve što imaš, više puta sto!
 EUKLION: Riječ tvoja mi se ni malo ne dopada.
 (*za sebe*)
 Za blago znade, starica je brbljala.
 MEGADOR: A što sa strane odvojeno šapućeš? 565
 EUKLION: Da optužim te mislim.
 MEGADOR: Šta li znači to?
 EUKLION: U mojoj kući njuškaš. Znam, u svaki kut
 i tatovima ispunio moj si dom.
 Pet stotina si poslao mi kuhara,
 sve šestoruke, proždrljivoga diva rod. 570
 Da njih vreba sam stooki Argo div,
 taj kog Junona za čuvara postavi,
 taj što je lju Inahovu pazio,
 sačuvati me nikad ne bi mogao.
 Sviračicu si uz to jednu poslao,
 a ta bi sama vrela vina, puncat vir,
 progutala, da mjesto vode izvire.
 Pa onda hranu... 575
 MEGADOR: Za čitavu legiju
 i janje poslah.
 EUKLION: Janje, pravog skrbnika.
 MEGADOR: Odakle janje može biti skrbnikom? 580
 EUKLION: Od skrbi, brige! Svaka mu se vidi kost
 i koža, prozirno je jedno skroz na skroz,
 svjetluca kao iz Kartage svjetiljke.
 MEGADOR: Za klanje sam ga kupio.
 Iznesi van
 to janje, dok ga nije uništila glad. 585
 MEGADOR: Moj Euklione, popio bih s tobom dvije
 tri čaše vina.
 EUKLION: Podrum mi je prazan.
 MEGADOR: Znam!
 I zato sam ti bačvicu dopremio,
 sud starog vina. Da se dobro napijem
 onako, kako za taj dan i priliči. 590
 EUKLION: Za danas ništa piti ne namjeravam.

- Baš ništa osim vode!
 (*za sebe*) Šta je kanio,
 to znadem. Hoće da me vinom opije,
 a moj imetak da prenese u svoj stan. 595
 I zato ću se danas vina čuvati.
 A ovo mislim negdje vani sakriti
 i nastojat ću da mu propadne sav trud.
 MEGADOR: Zbog žrtve idem sada da se okupam.
 (*Odlazi.*)
 EUKLION: (*sam*)
 Lonče moj dragi, što čuvaš moje sakrito zlato,
 mnogo imadeš svud neprijatelja koji te žele. 600
 Najbolje sad će biti da tebe odnesem u hram
 koji je posvećen Vjeri i da te sakrijem dobro.
 Vjero, ti poznaješ mene, a ja te poznajem dobro.
 Pripazi dobro da svoje ime sačuvaš vjerno.
 U tebe, Vjero, vjerujem i sada mogu otići. 605
 (*Odlazi s čupom zlata u hram.*)

IV ČIN

(*Iz Megadorove kuće izlazi rob Strobil.*)

1. prizor

- STROBIL: Ovo je posao valjanog roba, i ja ga vršim.
 Rob mora naredbu svog gospodara izvršiti odmah.
 Rob, koji želi svom gospodaru služiti vjerno,
 najprije za gazdu radi, a onda na sebe misli. 610
 Spava li, mora i u snu znati: sluga sam njegov.
 Rob mora poznati gazdu i s njegovog čitati lica
 treba željicu svaku i brže od trkaćih konja
 sve izvršiti smjesta. Kad tako pažljivo radi,
 neće ga nikada dostići bič i pravedna kazna,
 neće ga žuljati lanci od robovskih žuljeva sjajni. 615
 Gazda moj voli kćerku svog susjeda Eukliona,
 tog siromana. Moj gazda Likonid je pristao mladić.
 Sad mu je stigao glas da je danas udati kane
 za Medagora, pa me ovamo moj gazda šalje.
 Vrebat ću ovdje da ubrzo saznam šta se tu zbiva. 620
 Ovdje ću od svake sumnje slobodan uz oltar sjesti.
 Mogu odavde promatrat, štogod se radi i zbiva.

2. prizor

- EUKLION: (*izlazeći iz hrama*)
 Vjero, samo pazi, ne odaj nikome zlato.

Nije me strah da netko ga pronađe. Dobro ga sakrih.
Nemoj dopustiti, Vjero, da netko mi taj plijen odnese. 625
Lonac je zlata puncat. To, Vjero, ne dopusti nikom!
Sada se idem okupati da izvršim što obred traži,
tako da budem spreman na svadbu kad žensku dovedu.
Gledaj, Vjero, da ponese nedotaknut i čitav lonac.
Na vjeru povjerih tebi i tvojemu presvetom hramu. 630
(Ide žurno kući.)
STROBIL: Besmrtni bozi, šta čuh da ovaj sam sebi priča.
Lonac — žaru sa zlatom u hramu Vjere on, kaže,
skrio je. Nemoj mu, Vjero, vjerovati, povjeruj meni!
Čini se da je ovo otac ljepotice koju 635
gazda moj Likonid ljubi. Da, Euklion, tako se zove!
Idem u hram i sve ću pretražiti da negdje nađem
zlato, dok je Euklion zaposlen. O, Vjero, ako li nađem,
puncat ću ti meda lonac ko dar žrtvovat za hvalu.
Tebi ću to učiniti, a ja ću se čestito napit.
(Ide prema hramu. Grakne gavran.)
EUKLION: *(za sebe)* 640
To nije slučaj što je sada graknuo
sa lijeve strane gavran. Graktajući on
svu zemlju grebao je bučno isti tren.
Čim začuh ovo neprijatno graktanje,
u grudima mi srce stade igrati
i mišljah da će iskočiti naglo van. 645
Da prekinem s tim trčanjem.
(Osvrne se i opazi Strobila.)
Iz kakvog tla
izmilio si, glisto? Još pred koji čas
tu nisi bio. Gubi mi se s očiju.
Na lijep ću način doček ti prirediti.
(Vuče ga i udara.)
STROBIL: Šta imaš, starče, sa mnom? Spopao te bijes, 650
udavit ćeš me! Šta me lupaš? Prestani!
EUKLION: Šta pitaš, lašče? Nisi tat, neg triput tat.
STROBIL: Šta ti ukradoh?
EUKLION: Vрати! 655
STROBIL: Šta da povratim?
EUKLION: Još pitaš?
STROBIL: Tebi nisam ništa uzео.
EUKLION: To što si uzео mi, odmah natrag daj!
No hoćeš?
STROBIL: A šta?
EUKLION: Nećeš ono iznijeti!
STROBIL: Šta želiš?
EUKLION: Vadi!

STROBIL: Čudne imaš navike.
EUKLION: Ded vadi, vrati! Znaš da šale ne volim.
STROBIL: A šta da vadim? Ded imenuj ovu stvar! 660
Ta tvoga ništa nemam.
EUKLION: Hajd, ispruži dlan!
STROBIL: Na, evo pružam oba!
EUKLION: Deder treći još
pokaži!
STROBIL: Taj je starac bijesan ili lud.
Krivicu meni nanosiš.
EUKLION: Baš najveću,
što još ne vidiš. Ako li mi ne kažeš,
još možeš. 665
STROBIL: Šta bih morao ti kazati?
EUKLION: Tu što si uzео.
STROBIL: Nek ubije me bog,
imadem li baš išta. Tvoje ne trebam.
EUKLION: Istresi ded kabanicu!
STROBIL: *(tresе)* Već istresam.
EUKLION: I košulju još!
STROBIL: Eno, gledaj, traži sam!
EUKLION: Ej, zločinče! Ti kriješ kao dobar tat. 670
Znam to lukavstvo. Desnicu mi pruži još
jedanput!
STROBIL: Evo!
EUKLION: A sada i ljevicu!
STROBIL: Na obje!
EUKLION: Neću tražit više. Vrati mi!
STROBIL: Šta da ti vratim!
EUKLION: Ti se šališ. Imaš, znam!
STROBIL: Šta imam, dakle? 675
EUKLION: Želim čuti onu riječ.
STROBIL: Pretražio si mene cijelog. Ti si lud!
Ta vidiš ništa tvoga nemam.
(Hoće da ide.)
EUKLION: Počekaj
i stani malo! Tko je s tobom bio tu?
Taj drugi njuška, pretražuje svaki kut
u hramu. Ako ovog ovdje ostavim,
tad onaj drugi može naći. Ovog sam
pretražio i ništa nema. Odlazi!
STROBIL: Nek Jupiter te satire i bogovi svi!
(za sebe)
Taj dobro plaća.
EUKLION: Odmah poći ću u hram 680
da onom drugom tatu dobro stisnem vrat. 685

	A ti se gubi!	
STROBIL:	Idem!	
EUKLION:	Pa se ne vraćaj!	
	<i>(Euklion odilazi u hram.)</i>	
STROBIL:	Eh, volio bih dočekati ružnu smrt, no da propustim i starca ne prevarim. Usuditi se neće sakrit zlato tu. Promijenit će mu mjesto, naći drugi kraj.	690
	No zveku čujem. Starac zlato iznosi. Uklonit ću se kraj vratiju tu u kut.	
EUKLION:	<i>(izlazeći, za sebe)</i> Kod Vjere mišljah bit će vjere najviše. No gotovo me Vjera nasamarila. Da nije bilo onog ružnog gavrana, sve do vraga bi pošlo. Da mi dođe sad taj gavran, ja bih mu za dobru nagradu i jelo dao, makar bio gladan sam. I sada smišljam gdje da ovo sakrijem? Znam izvan grada za osamljen mali gaj Silvanov, gustim vrbikom do grma grm sav obrastao. To je mjesto najbolje! Silvanu, a ne Vjeri povjerit ću ćup.	695
	<i>(za sebe)</i>	
52 STROBIL:	Eh, dobro, idi, neka pomogne mi bog. Preteći ću ga, na drvo se uspeti da vidim, gdje će svoje zlato sakriti. Gospodar moj je želio da budem tu, no više volim uz dobitak činit zlo. <i>(Strobil potrči prije Eukliona koji polako drugim putem odlazi prema Silvanovu gaju.)</i>	700
		705

V ČIN

*(Izlazi iz kuće Likonid s majkom Eunomijom, sestrom
Megadorovom.)*

1. prizor

LIKONID:	Već rekoh, majko, Euklionova je kći onakva kakva treba. Sad te zaklinjem; to napomeni mom ujaku, molim te.	710
EUNOMIJA:	Ti znaš da istu želju o tom imamo. Od svog ću brata sigurno izraditi i s pravom, kad je tako ko što kažeš ti, kad si je silovao pijan djevicu.	
LIKONID:	Zar tebi, majko, da ispričam takvu laž?	715

FEDRIJA:	<i>(glas iz kuće)</i> O, umrijev, utroba me boli, dadiljo, pomozi, Juno, rodilja si nada sva!	
LIKONID:	Čuj majko, rađa, dokazuje to moj čin.	
EUNOMIJA:	K mom bratu sa mnom pođi da ga zamolim za ono, što od mene tražiš. Hajdemo!	720
LIKONID:	Već idem, majko. Samo nešto čudim se, gdje može sada biti Strobil, taj moj rob. Kad mislim da on djeluje za moju stvar, po mojoj želji. Nije pravo da sam ljut. Unutra idem. O meni će biti sud. <i>(Ulaze.)</i>	725

2. prizor

(Dolazi Strobil sa ćupom.)

STROBIL:	Od ptica zlatnih gora jedino sam ja bogatiji. Ta šta je prema meni kralj! Svi kraljevi su prema meni prosjaci. Ko Krez sam sada bogat! To je divan dan! Otrčah prije starca u Silvanov gaj i prije stigoh, gledah zlato sakriva. Čim ode starac, spustih se na meko tlo, iskopah blago, dupkom puncat zlatom ćup. I već se starac vraća. Nije vidio da blago nosim jer izabrah drugi put. No evo ide. U kuću ću umaći da ovo ovdje na sigurno sakrijem. <i>(Odlazi. Dotrči Euklion.)</i>	730
		735

3. prizor

EUKLION:	Propadoh, pogiboh, nema me više. Kuda ću? Kamo? Drž'ga! A koga? Tko? Ja ne vidim ko slijep tumaram. Ne znam ni kamo idem, a ne znam ni gdje sam ni tko sam. <i>(Obraća se publici.)</i> Upomoć vi mi pritecite, tako vam bogova, molim. Što kažeš ti? Tebi vjerovati, čini se, mogu? Poznajem te po viđenju, a čestit si i pošten valjda? Šta se smijete? Šta vam je sada?	740
	<i>(Pokazuje na gledalište.)</i>	745

Gomila cijela

	lopova vrvu. Svi odjeveni ko čestiti ljudi sjede i istinu o sebi kriju. Tko lonac nosi od ovih ovdje? Tko ima žaru? Umrijet ću jadan! Jao, bijedan sam, propadam. Strašno me udara sudba. Uzdahe silne i tugu mi donosiš, prokleti dane!	750
--	--	-----

Ništa ne vrijedi moj život. Siromah sam na ovom svijetu.
Gomilu zlata izgubih, a brižno sam čuvao blago.
Dušu sam svoju i život zakidao. Drugi se smiju
mojoj nesreći sada. Pa to su nesnosne muke!
(Izlazi Likonid.)

4. prizor

LIKONID: Tko ovo dere se i silno urliče 755

ko bijesan ovdje pred kućom? Da nije lud?
To Euklion je! Ja sam gotov! Zna se već.
Za kćerkin porod znade. Šta da uradim,
da bježim ili da ostanem ipak tu?

EUKLION: (Ogledava se) 760
Hej! Tko to zbori ovdje?

LIKONID: Jadnik, taj sam ja!

EUKLION: Ne, ja sam jadan. Golema me snašla bol.

LIKONIK: Umiri se!

EUKLION: Ne mogu.

LIKONID: To što te uzbuđuje,
učinih ja i istinu ti priznajem.

EUKLION: Što čujem sada?

54

LIKONID: Čuješ dobro, istinu!

EUKLION: A šta je, momče? Šta si to uradio 765

da si me tako jadnog upropastio.

LIKONID: Odredio je valjda tako neki bog.

I mamila me!

EUKLION: Kako? Kazuj!

LIKONID: Priznajem.

Znam da učinih nedopustiv, težak grijeh.

Pa stog te molim da mi s mirom oprostiš.

EUKLION: Pa što si tuđe, nesretniče, dirao? 770

LIKONID: Sad šta je, tu je! Tako se to desilo.

Sve to je božja volja. Svršena je stvar.

EUKLION: Bog hoće, mislim, da te dobro premlatim.

LIKONID: Ne! 775

Protiv moje volje si je dirao.

Učinilo je svoje vino, grijeh i strast.

Prostačina si, veoma bezobrazan.

Zar s takvom riječju pred oči mi dolaziš?

To nije pravo, a ti tražiš ispriku.

Sred bijela dana zlato kradeš, otimaš

pa onda nađeš kukavički izgovor,

u piću da je ljubav to učinila.

Šta vrijedi vino? Šta vrijedi ti takva strast

i ljubav, kad si dozvoljavaš činit zlo.

LIKONID: Baš zato dođoh. Molim te, oprosti mi! 785

EUKLION: Kad ljudi čine zlo pa mole oprostaj,
to ne volim. Pa ti si znao svakako
da nije tvoje. Nisi smio dirati.

LIKONID: Usudio sam dirati i želim je 790
od srca posjedovat.

EUKLION: Protiv moje volje, zar?

LIKONID: Ne preko tvoje volje! Moja mora bit,
to, Euklione, pošteno obećavam.

EUKLION: Odagnat ću te, otjerat pod častan sud
i prisilit te da mi natrag povратиš.

LIKONID: Šta da ti vratim! 795

EUKLION: To što si mi ukrao.

LIKONID: Zar tebi ja?

EUKLION: Da, odmah!

LIKONID: Šta da ti vratim, šta?

EUKLION: Pa znaš, Jupitra ti!

LIKONID: Ne znam. Šta da povratim?

EUKLION: Čup, žaru zlata, koju si mi ukrao
i priznao si.

LIKONID: To nisam uradio.

EUKLION: Još poričeš? 800

LIKONID: Da, poreć mogu po sto put. 55

EUKLION: Za zlato ni za žaru ne znam, ni za vrč.
Ti dobro znadeš gdje leži Silvanov lug.
Povrati mi je, dat ću ti polovicu,
podijelit s tobom! Vrati, makar si i tat.

LIKONID: Baš nisi bistar što mi kažeš da sam tat. 805

Na umu imam posve neku drugu stvar
i o njoj htjedoh s tobom razgovarati.
Znaš, to je važno! Zato slušaj časak dva.

EUKLION: Ded, prvo reci! Nisi zlato ukrao?

LIKONID: Ne, nisam. 810

EUKLION: Ali znadeš tko je?

LIKONID: Časti mi
da stvarno ne znam.

EUKLION: Hoćeš li ga odati,
kad saznaš?

LIKONID: Hoću, to se mogu zakleti.

EUKLION: I nećeš dio ko naknadu tražiti
i tata kriti?

LIKONID: Ne pada mi na pamet.

EUKLION: Ah, ako slažeš? 815

LIKONID: Nek me tada kazni bog!

EUKLION: Pa dobro! Kazuj to, što si nakanio.

LIKONID: Da ponajprije predstavim ti sav moj rod.

EUKLION: Moj ujak to je Megador, taj susjed tvoj.
 LIKONID: Antimah mi je otac, a Eunomija
 baš moja majka. A Likonid to sam ja. 820
 Znam tvoje ime i rod Šta bi htio sad?
 EUKLION: Čuj, ti kćer imaš.
 LIKONID: Stanuje u kući tu.
 EUKLION: Mom ujaku si obećao svoju kćer.
 LIKONID: Da, to je točno!
 EUKLION: On se prije koji tren
 te kćeri odrekao. To ti javljam sad. 825
 Šta kažeš? Sad, kad sve je pripremno za pir?
 Nek ubiju ga božice i bogovi!
 LIKONID: Baš zbog njega danas bez zlata sam ostao.
 Uzrujavaš se, odmori se i ne psuj.
 EUKLION: Nek kćerci sretno bude reci: Dao bog!
 LIKONID: Bog dao! 830
 Dao i meni! A sada čuj!
 Taj koji je učinio ma kakav grijeh
 i pokazati koga da grijeh nije stid,
 taj nije lopov! Euklione, molim te!
 Kad već pogriješih, kad učinih ružan čin,
 oprost mi i kćerku mi za ženu daj 835
 onako, kako po zakonu pripada.
 Pred par mjeseci na proslavi Cerere
 naneseh tvojoj kćeri spolno nasilje,
 kad mladenačka me je obuzela strast.
 EUKLION: Sramotu kakvu čujem! 840
 LIKONID: Nemoj jaukati!
 Na dan kćerine svadbe postao si djed.
 Pred pola sata kćerka ti je rodila,
 znaš, deseti je mjesec, okrugao broj.
 Zbog mene ujak razvrgo je zaruke. 845
 Uniđi, pitaj! Znaj istinu govorim.
 EUKLION: Zlo! Propao sam! Na mene je silan jad
 navalio: Unutra idem, pitat ću
 da čujem kako uistinu stoji stvar.
 (Odlazi u kuću.)
 LIKONID: I ja ću s tobom. Već je na vidiku spas
 i sve je dobro. Gdje je Strobilo, moj rob?
 Da! Počekat ću ovdje još minutu dvije,
 a onda ću unutra ući. Nek zna sve
 o mom djelu. Saznat će od dadilje. 850

5. prizor

STROBIL: (dolazi sa ćupom.) 855
 Besmrtni bogovi, vi ste mi dali veliku radost,
 silnu, golemu, same zlatnike, puncatu žaru.
 Takvoga sretnika nije još rodila stara Atena.
 Tko je bogataš veći i kome su skloniji bozi?
 LIKONID: To, čini mi se, čujem moga roba glas.
 STROBIL: (za sebe) 860
 Ha, gazdu vidim.
 LIKONID: (za sebe)
 Zar ja vidim roba svog?
 STROBIL: (za sebe)
 Da, to sam glavom.
 LIKONID: (za sebe)
 Nije drugi.
 STROBIL: (za sebe) Priću ću 865
 da gazdi kažem da sam pronašao plijen.
 Ovako kanim da ga za to zamolim:
 slobodu nek mi dade. Idem, reći ću.
 (glasno)
 Pronađoh!
 LIKONID: Šta si pronašao? 870
 STROBIL: To je pik
 u dječjoj igri, kad se meta dostigne.
 LIKONID: Po običaju opet si se šalio.
 STROBIL: Polako, gazdo, reći ću ti.
 LIKONID: Kazuj sve!
 STROBIL: Pronađoh danas silno blago.
 LIKONID: Blago? Gdje?
 STROBIL: Golemu žaru, zlatan dupkom puncat ćup.
 LIKONID: Šta kažeš?
 STROBIL: Starcu Euklinu pred sat dva
 ukradoh.
 LIKONID: Gdje je zlato?
 STROBIL: U mom skrovištu.
 LIKONID: Slobodu daj mi odmah!
 Šta, gađe zločinski,
 šta da ti dadem?
 STROBIL: Znam što sada razmišljaš. 875
 Tvoj duh sam kušo. Spreman si da otimaš.
 LIKONID: Tu nema šale, vidjet ćeš! Povrati sad
 to zlato starcu.
 STROBIL: Zar ja zlato?
 LIKONID: Vrati ga!
 STROBIL: Odakle zlato?

	LIKONID: Imaš ga u skrovištu.				
	STROBIL: Znaš da se rado šalim.*				(Kad izađu, Euklion nastavlja)
	LIKONID: Šalu ne marim.				Pronašlo se tko je bio lopov, tat.
	Gle, starac ide. Vraćaj Euklionu ćup.	880			Tog Strobila ću dati pribiti na križ.
					No gdje je sada? Nije važno! Vrč je tul
					(Neprekidno miluje vrč.)
	6. prizor				A novac nikom ne dam. Kad zaprijeti smrt,
	(izlazi iz kuće)				to sa sobom ću ponijeti u mračni Had
	Megador zna sve. Majka ti je ujaku,				i nikom ništa neću dati. Ne dam, ne!
	Eunomija, dokazala da taj bi brak				MEGADOR: A šta se dereš, nitko ne dira tvoj ćup.
	za Megadora bio posve glupav čin.				Ja uviđam da nisam više tako mlad,
	A sad svog sina Fedrija ima. Svaki dan				da na sebe navučem s brakom samo jad.
	nabijala bi Megadoru dvaput rog,	885			STAFILA: (Euklionu)
	i rogonjom bi njega zvao čitav grad.				Umiri se, moj gospodaru! Unuk tvoj
	On Euklion se ne bi zvao, nego Rog.				na tebe posve naliči. Ded, počekaj
	(Izdaleka podmuklo grmi. Strobil se iznenada dlanom				jer ne može te prevariti vlastiti vid.
	pljesne po čelu. Tiho razgovara s Likonidom.)				(Stafila otrči u kuću i donosi dojenče u zavežljaju, a
	STROBIL: Šta kaže, rog? U našoj kući visi rog,	890			u drugoj ruci nosi ogledalo.)
	taj kojim pastir našu stoku doziva.				Ded, vidi, ima iste oči kao ti
	Da, taj mi trebal Sada će se svršit sve.				i usta kao ti i jednak ima nos.
	Oluja će nam ljetna začas donijet grom,				Dječačiča osmotri, zatim sebe sam!
	a oblaci će zastrt sjajnog sunca svod.				(Pruž mu dojenče i stavlja pred lice ogledalo.)
58	Na, tebi, Euklione, vraćam zlatni ćup!				EUKLION: (i iznenađeno)
	Šta nije moje, ne treba mi.	895			Da stvarno, to sam uistinu isti ja!
					STAFILA: Baš Eukliončić pravi, isti djedov lik.
	EUKLION: Šta je sad?				Euklion nek se zove. To je prijedlog moj!
	(Euklion se sav trese od uzbuđenja, a Strobil i				LIKONID: To neću!
	Likonid brzo izmjenjuju kratke rečenice.)				STAFILA: Šuti! Neće biti tako škrt.
	LIKONID: Ded, pazi da sramote nema, kakvo zlo				Šta smeta, ako nosi ime kao djed?
	ne proizide od tvog čina! Svaki zglob				To nije ništa, nije ime zao znak!
	tvoj osjetit će, odrezat ću vitak prut				EUKLION: (razljućen)
	i podebeo kolac zgrabit...	900			A ipak ne dam zlato nikom. Moj je vrč
					pun zlata. Ponavljam čak da mi smrt
	STROBIL: -Moja stvar!				sad zaprijeti, bezuslovno ću ovaj ćup
	Što kaniš reći, znam. Ja ću kroz dvorište				ja lično sobom odnijeti u hladan grob.
	u ovo kuću ući kradom.				930
	LIKONID: Pazi!				Svi vi ste skupa jedna bagra, isti soj!
	STROBIL: (značajno) Rog.				(Približava se oluja. Smračuje se. Iz kuće se čuje
	(Strobil odlazi naglo iza kuće.)				velik lom. Gromovi, neprirodna buka, polumrak i
	EUKLION: (još uvijek vrlo uzbuđen)				šuplji glas mukloga roga iz kuće zaprepaštava sve
	Da nemam priviđenje? Da to nije san?				prisutne.)
	(Gladeći ćup)				
	Ne, nije nego java. Pomaže ni Lar!				
	(viče u kuću.)				
	7. prizor				8. prizor
	(Svi se skupe osim Strobila.)				(Odjekuje rog iz kuće.)
	EUKLION: Izađite svi ukućani brže van!	905			„LAR“: Čuje Euklione, kad to zbori kućni Lar.
					Da, ja sam koji čuam ovaj skroman dom,
					odavno ovu kuću silan ljeta niz
					i štitim, branim kroz vijekove ovdje rod.
					935

	Golemo blago, žaru zlata, velik ćup pod ognjištem je pohranio još tvoj djed i molio me da ga dadem, kad mu sin odrase, kao izvanredan božji dar. No njegov sin, taj čovjek bješe otac tvoj, baš ko i djed je bio pohlepan i škrt.	940
	A i ti nisi bolji, ipak otkrih ti tu žaru, krcat dukatima stari vrč da možeš Fedriji jedinici za brak pošteno dati miraz, kao što je red. Jer ona nije škrtarila vino, med i tamjan. Sve je lijevala na ognjište. S Likonidom se dogodilo — to sam znaš! — bez njene krivnje, kad je momak bio pjan. I sad se, Euklione, smiri, bit ćeš zdrav i budi sretan što ti dade isti dan dvije sreće skupa: postao si tast i djed. Pa pobrini se da s njom sretno živi zet, Likonid ovaj mladi. Bračnom paru ćup pokloni. Neka bude bogat njihov sin, taj što se rodi netom. On je unuk tvoj.	945
	<i>(Stafila)</i>	
60	EUKLION: Da nije ovo prevara i neki trik, kad pouzdano ne znam da to traži bog? A Strobil, on je lopov kao svaki rob! Da zatražim od Lara da mi dade znak da uistinu ovo zbori kućni bog?	
	STAFILA: Od svega drhtim. Ludo, zar te nije stid? „LAR“: <i>(stravično)</i> Da, Euklione zar te nije stid i strah? A ako želiš da ti dadem neki znak, svi drugi sakrijte se sad u mračni kut Od smrtnika kad netko vidi božji lik u kamen će se pretvoriti i u stup. Ti, Euklione, poznaš o Međuzi mit. Taj, koji svrnuo je samo jedan pogled svoj na njeno lice, gotovo u isti tren u kamen se pretvorio. A takav kraj i tebe čeka, ako ugledaš moj lik. Povuče nek se, koji želi ostat živ! Ja dolazim i dobro pazi, čuvaj vid! <i>(Odjekne rog jezivo.)</i>	965
	EUKLION: <i>(drščući)</i> Ne, nemoj! Neću! Oprosti mi velik grijeh. Učinit ću sve što zaželiš. Reci mi!	970
		975

„LAR“:	Pokloni mladima sve zlato, žaru, ćup za unuka. Zar hoćeš ili...	
EUKLION:	Smiluj se!	
„LAR“:	Likonide, svom Strobilu slobodu daj jer bogovi su vodili sav njegov rad. A svaki čovjek građanin, slobodnjak, rob među sobom će jedan drugom biti brat. Nadoći će budućnost, kad godina sto pomnožiš s brojem prostim dvadesetidva. Pokazat će tad vrijeme i pješčani sat da nadošlo je sretno doba, sretan vijek, kad nitko neće nikom biti sluga — rob i jednaki će biti, baš ko jedan svi, na zemlji ljudi. Mjerilo će biti rad. No do toga će doba teći ljudska krv. <i>(Čuje se kao odjek: krv, krv, krv. Svi su zaprepas- teni. Prva se snalazi Stafila.)</i>	980
		985
		990
	9. prizor	
STAFILA:	Šta, Euklione? Stavljn si pred gotov čin.	
EUKLION:	Uradić ću onako, kako traži bog, doduše teška srca... <i>(Likonidu)</i>	61
	Evo, zlatan ćup poklonit ću ti. Moram. Daj još jedanput da bar potrese, bar da čujem sjajan zvuk.	995
LIKONID:	Potresi! Zatim uzmi od tog blaga pol za svoju radost.	
EUKLION:	Ti se šališ. To je san i rugaš mi se!	
LIKONID:	<i>(istresa mu zlato na ruku)</i> Evo, vidiš to je taj tvoj dio. Hoćeš?	
EUKLION:	Neću ništa, nek tvoj sin sve dobije. Za ime nek mu bude dar.	1000
STROBIL:	<i>(Likonidu)</i> A šta je sa mnom?	
LIKONID:	<i>(svečano stavljajući ruku na rame robu)</i> Sada je na tebi red! Izvršit ću što traži takav svečan čin. Nek slobodan mi bude Strobil, bivši rob? <i>(Daje mu kesu)</i> A ovu kesu, u njoj ima ravno sto zlatnika, upotrijebi pametno taj dar!	1005

STROBIL: *(Veselo)*
Patrone dragi, uzalud je svaka riječ...
Zahvalnost... da, zahvalnost, hvala... hvala ti!

10. prizor
(Kongrion kuhar na vratima.)

KONGRION: Šta, šta je s vama, treba da započne pir
i gozba. Sve ću morat baciti u gnoj.
Pokvarit će se, propast će nam rad i znoj! 1010

MEGADOR: U kuću ući ćemo, srušit ćemo plot
u dvorištu da obje kuće jedan dom
naš zajednički od sad bude. Sreća, mir
da vlada među svima od sad zauvijek!
*(Svi polako odlaze u kuću, a na sceni ostaje Stro-
bil sam.)*

EPILOG

STROBIL: *(povjerljivo publici)*
Šta kažete? Pa nisam tako glumac loš, 1015

kad mogu biti ovdje rob, a tamo Lar.
Odbacio sam na sreću na vrijeme rog,
taj potpuno je izmijenio sav moj glas
i kožu jarca nategnuh na donji rub
da rog dobije mukliji i strašan zvuk. 1020

I tako našoj igri došao je kraj.
Sve sretno svrši, mladi sklopili su brak,
Euklion nije više pohlepan i škrt
i najvažnije: Strobil više nije rob.
(Izlazi naprijed pred rampu, gledaocima.)
A s dukatima, što mi dade gazda moj, 1025

još ne znam šta ću. Da na čašu vina, dvije
sve vas pozovem, znam takav bi bio red.
No ipak neću. Žao mi je svaki groš
za vas izdati. Često slušah kako gost
domaćina zbog luksuza ogovara 1030

i kaže da je rastrošnik i da je snob.
I tako mislim da otvorim kafić, bar
i krčmu neku. Nisam još odlučio.
To čini svaki šakač, kad napusti ring
i svaki bivši, nekad slavni sportski as, 1035
a krčmi daje naziv „Amaterski klub“.
No postanem li svinjski spretan nakupac,
jeftinije ću opskrbiti mesom trg.

Stog ako od vas netko prijedlog bolji zna,
nek odmah javi dopisnicom u naš grad. 1040
Adresu znate svi: Slobodnjak Strobilo,
jer više nisam — to je jasno! — jadni rob.
Vaš prijedlog čekam, hvala unaprijed za mar.

A ako želi netko postati mi drug,
u poslu ortak, morat ćemo smislit plan: 1045
udružimo se, osvojimo gradski trg
i nabavljamo meso — ovca, svinja, vol —
na selu na veresiju ili na dug.

Svu robu ćemo staviti pod dubok led.
Kad prođe dobar tjedan dana ili dva, 1050
podijelit ćemo naš dobitak, bogat plijen,
a cijena nova, nov artikl, to se zna!
Taj nek se javi, koji ima dobar fond,
u zlatu novac, taj mi može biti drug

i ortak. Da bar ima zlata puncat ćup!
A šta se kanim time baviti, nije zlo 1055
i zbog tog nek vas ne bude ni sram ni stid.

Po ocu mome rođak, pravi vješti stric,
baš moga oca rođeni i pravi brat, 1060
čim slobonjakom postane, a bješe rob,
u Italiji ode, u vječiti Rim,
i trgovaše. A kad planu strašan rat,
polako poče izbrajati groš po groš.

To bješe onaj drugi punski krvav rat,
u kom Hanibal htjede zauzeti Rim. 1065
Tad vojsci poče prodavati žito, zob
i meso, pa je povećavao svoj plan.
I šta da pričam? Umro je ko častan član
senata rimskog. Pomogao mu je rat.

Sad s Hanibalom trgovaše, sad bi Rim
za vojsku kupovao meso ili zob. 1070
A bio je slobodnjak moj stric, ko sad ja!
(Strobil se zabljuje u gledalište.)

No još bi htio reći riječcu ili dvije.
U gledalištu vidim dobro kroza mrak
da sjedi mnogi uglednoga društva član,
učenjak velik, uvaženi i pismeni muž. 1075
Taj čovjek može reći: Šta trabunja rob?
— A rob ja nisam gotovo već čitav sat,
za uvredu bih toga odveo u sud! —

Taj, dakle, može reći možda tako baš: 1080
Svršetak takav napisao nije Plaut!
I nije! Stvarno nije napisao kraj.
No znadem tko je dovršio zadnji čin.

- U pauzi mi je povjerio tajnu tu
 baš čovjek koji našoj priči skroji kraj. 1085
 Taj čovjek vješto oponaša Plautov stih,
 a nije mu se odsad pomračio um,
 mada je nekad odgajao mladi rod.
 Pedagog on je bivši – a to znači rob! –
 po položaju svome moj pravcati drug. 1090
 Za nastavnike uzimaše stari Rim
 u svoju službu ropski ali bistar duh.
 I zato, molim, ne grдите njegov rad.
 Vjerojatno mu šapnuo je autor Plaut
 i savjetovao da napiše takav kraj. 1095
 A kako mu je objavio? Jasna stvar!
 Znam reći ćete da je ovo stari trik.
 Pedagog noću sve je vidio u snu.
 No ipak... ali kakav čujem jeziv lom?
 (Uplašeno sluša zvukove.)
 (Iznutra se čuje grom, komešanje, mukao zvuk roga,
 opći strah, polutama, uzbuđeni glasovi i poneki jauk.)
 (Iznenadeno)
 Što čujem, tresak, neku munju, silan grom... 1100
 Odjekuje iznutra muklog roga zvuk.
 A da se nije pojavio stvarni Lar
 na moju krivan lukavštinu. Srdit, ljut
 iskalit može na sve svoj božanski bijes.
 (Užurban, zabrinut, trese se.)
 Šta sad da radim? Mmmmmaloooo me je iipak strah.
 Unutra idem, skoknut ću na časak dva.
 Da uteknem, ne mogu. To mi priječi stid.
 Oprostite, otići moram. Koji tren
 još čekajte da vidim šta je... Bolje je
 da oprostim se od vas ljudski, dok sam živ. 1110
 (Uplašen, ali sabran i svečano)
 I zato svatko od vas neka bude zdrav,
 nek s pljeskom nagradi nam igru i naš trud.
 (Odilazi naglo u kuću, u urnebesku galamu i buku.)

Prepjevaio, obradio i nadopunio
 Branimir Žganjer

★★★ BIBLIO GRAFIJA

BIBLIOGRAFIJA ANTIKE II

Uvodne napomene

I ova je bibliografija slijedila u svemu svoje prethodnice, kako u metodi opisa tako i u načinu prikupljanja građe.

Kao osnovu uzao sam, dakako, *Bibliografiju Jugoslavije, seriju C*, a zatim sam pregledao fondove periodike u biblioteci Arheološkog muzeja u Zagrebu i Slavističkoj čitaonici Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Tako su, zahvaljujući trudu i ljubaznosti kolega u tim knjižnicama, gotovo u cjelini pregledani arheološki časopisi iz 1983. godine (s izuzetkom nekoliko časopisa, odnosno periodičkih publikacija, koji su bili u upotrebi izvan knjižnice), te svi raspoloživi književni časopisi, odnosno časopisi za povijest književnosti i kulturne probleme. Evo popisa pregledanih časopisa (u kojima se nalaze članci relevantni za ovu bibliografiju):

- Arheološki vestnik. Acta arhaeologica.* U godini 1983. godište 34. Izdaje Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Izlazi u Ljubljani, jedanput godišnje.
Atti. U godini 1983. godište 13. Izdaju Unione degli Italiani dell'Istria e di Fiume i Università popolare di Trieste. Izlazi u Rovinju i Trstu, jedanput godišnje.
Celjski zbornik. Izdaje Kulturna skupnost občine Celje. Izlazi u Celju, povremeno.
Croatica. Prinosi proučavanju hrvatske književnosti. U godini 1983. godište 14. Izdaje Hrvatsko filološko društvo. Izlazi u Zagrebu, jedanput godišnje.
Delo. Mesečni časopis za teoriju, kritiku i poeziju. U godini 1983. godište 29. Izdaje Nolit, Beograd. Izlazi u Beogradu, mjesečno.
Dubrovački horizonti. U godini 1983. godište 23. Izdaje Društvo Dubrovčana i prijatelja dubrovačke starine u Zagrebu. Izlazi u Zagrebu, jedanput godišnje.
Dubrovnik. Časopis za kulturu. U godini 1983. godište 26. Izdaje SSRNH Dubrovnik. Izlazi u Dubrovniku, dvomjesečno.
Glasnik slavonskih muzeja. U godini 1983. godište 18. Izdaje Gradski muzej u Vukovaru. Izlazi u Vukovaru, povremeno.
Goriški letnik. Zbornik goriškega muzeja. U godini 1983. godište 10. Izdaje Goriški muzej. Izlazi u Novoj Gorici, jedanput godišnje.
Hercegovina. Časopis za kulturno i istorijsko nasljeđe. U godini 1983. godište 3. Izdaju Arhiv Hercegovine, Muzej Hercegovine i Regionalni zavod za zaštitu kulture i prirode. Izlazi u Mostaru, jedanput godišnje.